מיתה אחת [א]בן עזאי אומר נאמר [1]מכשפה לא תחיה ונאמר [2]כל שוכב עם בהמה מות יומת סמכו ענין לו מה שוכב עם בהמה בסקילה אף מכשף בסקילה אמר לו רבי יהודה וכי מפני שסמכו ענין לו נוציא לזה בסקילה אלא אוב וידעוני בכלל מכשפים היו ולמה יצאו להקיש עליהן ולומר לך מה אוב וידעוני בסקילה אף מכשף בסקילה לרבי יהודה נמי ליהוו אוב וידעוני שני כתובים הבאים כאחד [ב]וכל שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין אמר רבי זכריה עדא אמרה קסבר ר' יהודה [ג]שני כתובין הבאין כאחד מלמדין [ד]אמר רבי יוחנן למה נקרא שמן כשפים שמכחישין פמליא של מעלה: [3]אין עוד מלבדו אמר רבי חנינא אפילו לדבר כשפים ההיא איתתא דהות קא מהדרא למשקל עפרא מתותי כרעיה דרבי חנינא אמר לה אי מסתייעת זילי עבידי אין עוד מלבדו כתיב איני והאמר רבי יוחנן למה נקרא שמן מכשפים שמכחישין פמליא של מעלה שאני רבי חנינא דנפיש זכותיה אמר רבי אייבו בר נגרי אמר רבי חייא בר אבא [4]בלטיהם אלו מעשה שדים [5]בלהטיהם אלו מעשה כשפים וכן הוא אומר [6]ואת להט החרב המתהפכת אמר אביי דקפיד אמנא שד דלא קפיד אמנא כשפים אמר אביי הלכות כשפים כהלכות שבת יש מהן בסקילה ויש מהן פטור אבל אסור ויש מהן מותר לכתחלה [ה]העושה מעשה בסקילה האוחז את העינים פטור אבל אסור מותר לכתחלה [ו]כדרב חנינא ורב אושעיא כל מעלי שבתא הוו עסקי בהלכות יצירה ומיברי להו עיגלא תילתא ואכלי ליה אמר רב אשי חזינא ליה לאבוה דקרנא דנפיץ ושדי כריכי דשיראי מנחיריה [7]ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלהים היא אמר ר' [ח]אליעזר מיכן שאין השד יכול לבראות בריה פחות מכשעורה רב פפא אמר האלהים אפילו כגמלא נמי לא מצי ברי האי מיכניף ליה והאי לא מיכניף ליה א"ל רב לרבי חייא לדידי חזי לי ההוא טייעא דשקליה לספסירא וגיידיה לגמלא וטרף ליה בטבלא וקם אמר ליה לבתר הכי דם ופרתא מי הואי אלא ההיא אחיזת עינים הוה זעירי איקלע לאלכסנדריא של מצרים זבן חמרא כי מטא לאשקוייה מיא פשר וקם גמלא דוסקניתא אמרו ליה אי לאו זעירי את לא הוה מהדרינן לך מי איכא דזבין מידי הכא ולא בדיק ליה אמיא: ינאי איקלע לההוא אושפיזא אמר להו אשקין מיא קריבו שתיתא חזא דקא מרחשן שפוותה שדא פורתא מיניה הוו עקרבי אמר להו אנא שתאי מדידכו אתון נמי שתו מדידי אשקיה הואי חמרא רכבה סליק לשוקא אתא חברתה פשרה לה חזייה דרכיב וקאי אאיתתא בשוקא [8]ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים אמר ר' אלעזר צפרדע אחת היתה השריצה ומלאה כל ארץ מצרים כתנאי רבי עקיבא אומר צפרדע אחת היתה ומלאה כל ארץ מצרים [ט]אמר לו רבי אלעזר בן עזריה עקיבא מה לך אצל הגדה כלה מדברותיך ולך אצל נגעים ואהלות צפרדע אחת היתה שרקה להם והם באו: אמר ר' עקיבא כו':

והא

מיתה אחת. כל מיתה האמורה לבני נח אינו אלא סייף [לעיל נז.]: **סמכו ענין לו.** סמך ענין המכשף לשוכב עם בהמה. ענין פרשה: **שוכב עם בהמה בסקילה.** הא ילפינן לה בהאי פרקין[ל] מדמיהם בם דכתיב בם בפרשת קדושים תהיו [ויקרא כ] וגמרי' לה מאוב וידעוני דכתיב בהו באבן ירגמו אותם דמיהם בם (ויקרא כ): רבי יהודה לא דריש סמוכין: **נוציא.** את זה מדין מיתות קלות לסקילה החמורה מכולן: **אלא.** מכלל ופרט את למד בסקילה: **בכלל.** כל המכשפים היו וככר חייב בהן הכתוב מיתה כדכתיב לא תחיה למה יצאו להזכירן בעצמן ולכתוב בהן סקילה להקיש להם את הכלל וזו מדה בתורה כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל וכו': **שני כתובין.** הוה ליה למכתב חד או אוב או ידעוני ולשתוק: **עדא אמרה.** כמו הדא אמרה זאת אומרת: **קסבר ר' יהודה וכו'.** וככל דוכתי דאמר אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר ר' יהודה היא ומהכא ילפינן: **כשפים.** נוטריקון כחש פמליא של מעלה שעל מי שנגזר לחיות ממיתין: **אפילו כשפים.** אין בהן כח לפני גזרתו שאין כח מלבדו: **מתותי כרעיה.** לעשות לו מכשפות: **אם מסתייע.** מילתיך. אם את מצלחת לעשות לי מכשפות עשי: **אין עוד מלבדו כתיב.** ואם המקום חפץ כי לא תוכלי להרע ואם תוכלי מאתו יצא ואני מקבלן: **דנפיש זכותיה.** ומסרי נפשיה[ט] משמיא לאצולי': **בלטיהם.** כמו (שופטים ד)' ותבא [י]בלט בסתר: **זה מעשה שדים.** שנסתרים ואינן נראין. כל מקום שנאמר בלטיהם היו החרטומין עושין בלטיהם ע"י שדים: **בלהטיהם אלו מעשה כשפים.** שאינו עושה על ידי שדים אלא מעצמו: **להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים.** ומתהפכת מאליה ודומה לכשפים ולא[כ] ע"י שדים היתה מתהפכת אלא מאליה וקרי ליה להט: **דקפיד אמנא שד.** מי שמקפיד על הכלי שאינו יכול לעשות דבר בלא כלי הראוי לאותו דבר כגון שרי בוהן שצריכין סכין שקתו שחור ושרי כוס שצריכין כוס של זכוכית: **דלא קפיד אמנא.** שבכל כלי היה עושה: **כהלכות שבת.** דמלאכות בסקילה ושבות פטור אבל אסור וצידת צבי וצפור שנכנסת לו תחת כנפיו יושב ומשמרו עד שתחשך ומפים מורסא להוציא ממנה לחה הכי איתא בפרק רבי אליעזר דאורג (שבת דף קז.) וכן לצוד נחש במתעסק בו שלא ישכו אותו מותר לכתחילה הכא נמי העושה מעשה ממש בסקילה: **האוחז את העינים.** מראה כאילו עושה ואינו עושה כלום פטור אבל אסור: **עסקי בהלכות יצירה.** וממילא אברו להו עגלא תילתא על ידי שהיו מצרפים אותיות השם שבהם נברא העולם ואין כאן משום מכשפות דמעשה הקב"ה הן ע"י שם קדושה שלו הוא: **אבוה דקרנא.** מכשף היה: **מנפץ.** חוטמו בכח. מוקיי"ר בלע"ז: **ושדי כריכי דשיראי מנחיריו.** משליך חתיכות של מעילים: **אצבע אלהים היא.** מכה זו של כנים לא על ידי מכשפות באה אלא על פי הקב"ה דאין לחרטומים יכולת בה: **לא מצי ברי.** אין יכול לברוא אפילו בריה גדולה אלא כשהשד צריך לבריות גדולות הוא מאסף ומביא מן ההפקר: **האי מיכניף ליה.** בריות גדולות נוחים לקבלם ולאספם יחד אליו אבל בריה קטנה אינה נאספת שאין בה כח לבא ממקום רחוק: הכי גרסינן **אמר לו רב לרבי חייא.** ולא גרסינן איפי: **טייעא.** סוחר ערבי: **שקל ספסירא וגיידיה לגמליה.** נטל חרב וחתך גמל לאברים. גיידיה כמו דאוהו מגוייד דבפרק בתרא דיבמות (דף קכ:): **וטרף ליה בטבלא וקם.** קשקש לו בזוג אשקיל"א בלע"ז ועמד לו על רגליו: **אמר לו.** רבי חייא לרב: **לבתר הכי דם ופרתא מי הוה.** אחר שעמד הגמל כלום נמלאת שם ללכוך מן הדם והפרש: **ההוא אחיזת עינים הוה.** ולא מגוייד הוא שאינו יכול להחיות המת: **פשר.** נמס המכשפות. כל מילי מכשפות נבדקין על מים חיים ונמוחין: **קם גמלא דסקוניתא.** נעשה החמור דף של גשר שעשו תחלה את הדף חמור. גמלא גשר. סקוניתא מין עץ הוא: **איכא דזבין מידעם הכא וכו'.** כלומר יש לוקח בעיר הזאת שמוחזקת בכשפים שום סחורה ואינו בודקה על המים: **ינאי איקלע להאי אושפיזא.** ולא גרסינן רבי ינאי דלאו איניש מעליא הוא שעשה כשפים: **שתיתא.** קמח טרוף במים: **חזייה דמרחשן שפוותה.** ראה ינאי האשה המביאה לו המשקה שהיו שפתיה נעות הכיר שכשפנית היא: **שדא פורתא.** מן המשקה לארץ ונעשו עקרבים: **אנא שתאי מדידכו.** לא גלה להם הדבר שהבין בדבר והראה עצמו כאילו שתה: **הואי חמרא.** האשה נעשית חמור: **רכבה.** ינאי וסליק בשוקא: **פשרה לה.** מיתת את הכשפים ומורה לקדמותה: **הצפרדע.** אחת משמע: **השריצה.** ממעיה יצאו ולדות: **מדברותיך.** מגע מדבריך ופנה להלכות נגעים ואהלות שהן חמורים ובהם אתה מחודד ולא בהגדה: **שרקה להם.** ושמעו קולה כל הצפרדעים שבעולם והם באו:

והא

וכי מפני שסמכו. מהכא דייק בריש יבמות (דף ד. ושם) דר' יהודה לא דריש סמוכין בעלמא ומ"מ שאני הכא דלא דריש משום דאיכא ג"ש דמפקא מסמוכין כדדריש רבי יוסי הגלילי דדריש לא תחיה מלא תחיה כל נשמה דבסייף תדע דאטו רבי עקיבא דיליף מלא תחיה דבסקילה מי נימא דלא ס"ל כרבנן דדרשינן סמוכין אלא ע"כ משום דאיכא ג"ש דלא תחיה כל נשמה דמפקא מסמוכין וי"ל דדייק מלישנא דרבי יהודה דאמר וכי מפני שסמכו משמע דבשום מקום לא דרשינן:

נחלון

עין משפט נר מצוה

רו א ב מיי׳ פ״ו מהל׳ ע״ז הלכה טו סמג שם טוש״ע י״ד סי׳ קעט סעיף טו:

◆

מוסף רש"י

נאמר מכשפה לא תחיה. ולא פירש באיזו מיתה תמות, ואמר אצלו כל שוכב עם בהמה מות יומת, **סמכו ענין לו.** סמכו פרשת מכשפה לא תחיה לשוכב עם בהמה (ברכות כא:). **מה שוכב עם בהמה בסקילה.** כדאמרינן לה (לעיל נד:) בגזרה שוה דמהרגו דהכא מפי הריג תהרגנו דמסית (ברכות שם) או: דכתיב באשה הנרבעת לבהמה דמיהם בם, וכל דמיהם בם בסקילה היא, דגמרינן מאוב וידעוני דכתיב בהו ירגמו אותם דמיהם בם (יבמות ד.). **וכי מפני שסמכו ענין לו.** לשוכב עם בהמה, נוציא זה המכשף לסקילה, שהיא חמורה מכל מיתות שבתורה, אלא מקרא מפורש יש לו במקום אחר שהוא בסקילה (ברכות כא:). **אוב וידעוני בכלל.** לא תחיה דכל המכשפים היו, **ולמה יצאו.** בפני עצמן, כשהפרישן לסקילה, כדכתיב באבן ירגמו אותם דמיהם בם, **להקיש אליהן.** את כל הכלל, שזו מדה בתורה שכל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא (שם). **שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין.** מדלא כתב אחד ונגמור כולהו מניה (קדושין כד.). **כשפים.** נוטריקון מכחישים פמליא של מעלה, שלא גזרו על אדם זה למות והוא מת על ידי כשפים (חולין ז:). **אפילו לדבר כשפים.** אין מלבדו, כלומר שלא מדעתו, שאם אין גזירה מלפניו אין מריעין לו לאדם (שם). **מהדרא.** מחזרת וטורחת שלא יבין, **למשקל עפרא.** ולעשות לו כשפים להמיתו (שם). **עיגלא תילתא.** גדול כאילו הגיע לשליש שניו ונמרה גדילתו, דהכי שביחי ומהני למיכל, כמו (ב"מ סה.) ומגדלין אותן עד שיהו משולשין, נ"א שהיה טוב ובעל טעם כאילו הוא שליש לבטן (לעיל סה:). **כלה מדברותיך.** תכל מדבריך עד שתגיע אצל נגעים ואהלות שהן הלכות עמוקות (חגיגה יד. ושם כב:).

מסורת הש"ם

א) ברכות כא: יבמות ד. (לעיל ה.), ב) קידושין כד. יס"ן, ג) [שם לה.], ד) חולין ז:, ה) לעיל סה:, ו) י"ג לעזור, ז) [לעיל לח: חגיגה יד.], ח) [לעיל כד סוע"א לענין משכב זכור, אבל דרשה זו נמצאת בירוש' דפרקין ה"ז], ט) כפ"א: נפשייהו, י) [ברוט ג כתוב: ותבא בלאט], כ) [נ"ל אליו בלאטן], ל) [נ"ל שלא],

◆

תורה אור השלם

1. מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה: שמות כב יז
2. כָּל שֹׁכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת: שמות כב יח
3. אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ: דברים ד לה
4. וַיַּעֲשׂוּ כֵן חַרְטֻמֵּי מִצְרַיִם בְּלָטֵיהֶם וַיֶּחֱזַק לֵב פַּרְעֹה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ: שמות ז כב
5. וַיִּקְרָא גַּם פַּרְעֹה לַחֲכָמִים וְלַמְכַשְּׁפִים וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵם חַרְטֻמֵּי מִצְרַיִם בְּלַהֲטֵיהֶם כֵּן: שמות ז יא
6. וַיְגָרֶשׁ אֶת הָאָדָם וַיַּשְׁכֵּן מִקֶּדֶם לְגַן עֵדֶן אֶת הַכְּרֻבִים וְאֵת לַהַט הַחֶרֶב הַמִּתְהַפֶּכֶת לִשְׁמֹר אֶת דֶּרֶךְ עֵץ הַחַיִּים: בראשית ג כד
7. וַיֹּאמְרוּ הַחַרְטֻמִּים אֶל פַּרְעֹה אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִוא וַיֶּחֱזַק לֵב פַּרְעֹה וְלֹא שָׁמַע אֲלֵהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְיָ: שמות ח טו
8. וַיֵּט אַהֲרֹן אֶת יָדוֹ עַל מֵימֵי מִצְרָיִם וַתַּעַל הַצְּפַרְדֵּעַ וַתְּכַס אֶת אֶרֶץ מִצְרָיִם: שמות ח ב

◆

לעזי רש"י

מוקיי"ר. לקנח את האף.

אשקיל"א [אישקיליט"א]. פעמון קטן.